Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Hvidovre Kirkegård

- gravsteder fortæller historie

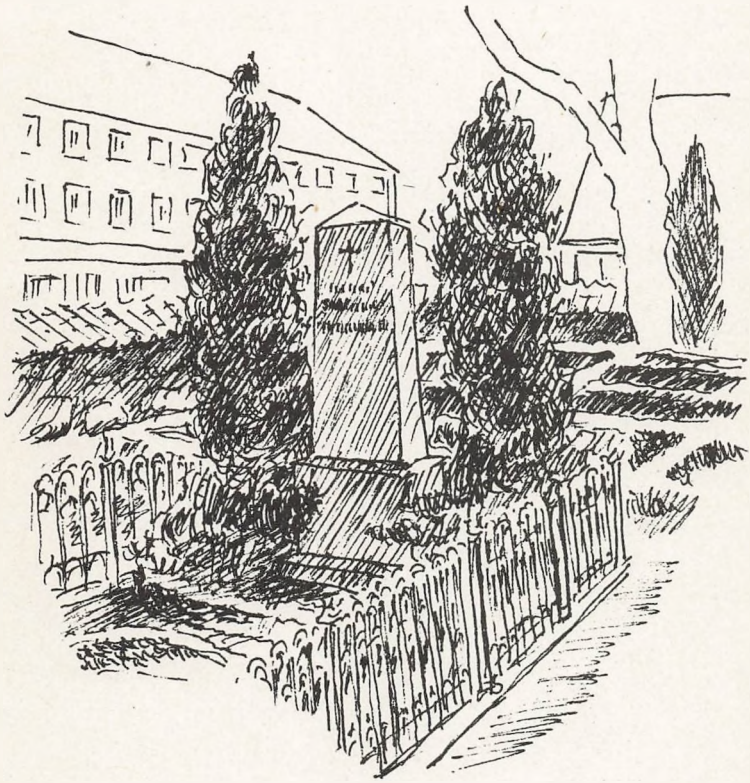

Hvidovre Kirkegård

- gravsteder fortæller historie

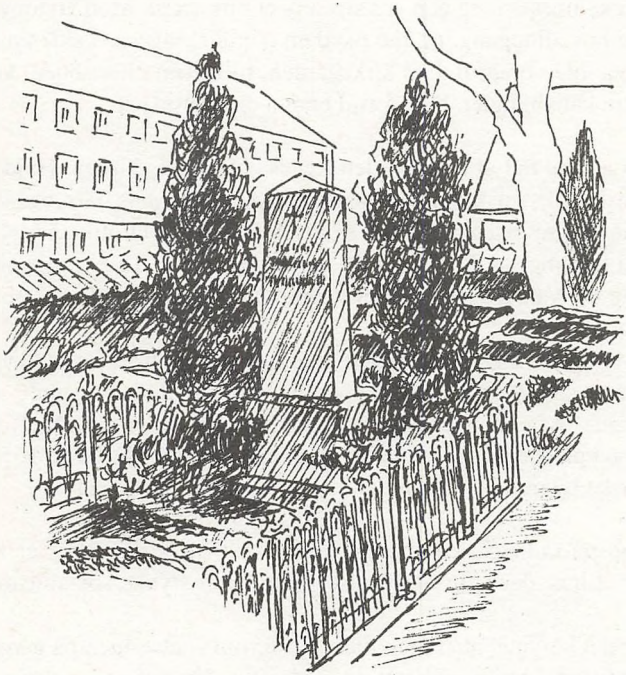

Hvidovre Kirkegård, omkring den smukke middelalderkirke, er blandt de mest interessante landsbykirkegårde i Københavns Amt. Hen imod 100 gravmæler på Hvidovre Kirkegård er vurderet fredningsegnede, og det er langt over landsgennemsnittet.
Baggrunden for de mange bevarede gravmæler er Hvidovre Kirkes placering i udkanten af den gamle landsby. Denne placering gjorde det muligt at udvide kirkegården i flere omgange, så det ikke har været nødvendigt at sløjfe de gamle gravmæler i den takt, som det er sket mange andre steder.

Omkring kirkegårdens ældste del løber den gamle kirkegårdsmur fra 1787 med vingetegl og udført i flækkede kampesten, og den er i sig selv et blik værd. Mod Hvidovrevej i øst ligger endnu den gamle hovedindgang, og mod syd en gammel låge ved siden af den brede låge, som var dér, ligene blev bragt ind på kirkegården, til kirken eller senere kapellet. Oven på sydlågen ligger tre kanonkugler, hvis fortid endnu er uudforsket.

I centrum af den ældste del af kirkegården ligger naturligvis kirken. Hvidovre Kirke er en oprindelig romansk kalkstenskirke med senere tilføjet våbenhus, tårn og sideskib.
På turen rundt blandt gravmælerne er det svært ikke at kaste et blik på kirkens ydre. Specielt er sideskibet i bindingsværk, som er fra anden halvdel af 1600-tallet og opført for at få plads til bønderne fra Valby, som var blevet smidt ud fra Frue Kirke i København, men det er en anden historie.
På tårnets vestside og på våbenhusets gavl ses to malede kongekroner i kalksten. De stammer fra Københavns smukke Vesterport, som blev revet ned, da de gamle volde faldt i slutningen af 1850-erne. Af endnu ukendte årsager havnede de et par årtier efter her på Hvidovre Kirke. Et bud på årsagen til placeringen kunne være, at Hvidovre Kirke var den første anseelige, historiske bygning, som mødte den rejsende fra København.

En nyere bygning på kirkegården er kapellet sydvest for kirken. Det er fra slutningen af 1800-tallet og er et hus, der i sin oprindelse fortæller et stykke socialhistorie fra landsamfundet Hvidovre.
Ved dødsfald var det kotyme, at afdøde blev lagt frem i stadsestuen på gårdene i åben kiste. Det forudsatte imidlertid, at man havde en stadsestue. De fattige, som var uden stadsestue lod i stedet afdøde stå i kirken.

Det affødte i begyndelsen af 1870-erne protester fra bønderne, som ikke ønskede at have de fattiges afdøde stående i kirken under de øvrige kirkelige handlinger. I 1875 lod sognerådet derfor et 'liighus' opføre for kr. 4.800, og kapellet er endnu formelt kommunal ejendom.

Kirkegårdene er i disse år kommet i fokus som kulturhistoriske monumenter. De gamle gravmæler skaber en håndgribelig forbindelse til den fortid, der ikke længere er synlig for det flertal af danskerne, der gennem de sidste 100 år er flyttet på kryds og tværs i landet.
Her ligger historien og historierne for de, der har lyst til at samle dem op.
Stilhistorien, selve stenenes og gravmælernes fremtræden, ligger lige for, og en række af stenene fortæller direkte deres historier i de indmejslede eller påsatte bogstaver. Men nogle af historierne fortæller ikke sig selv uden hjælp, og det er én af grundene til at udgive dette hefte.
Vi har valgt en håndfuld af de bevaringsværdige gravmæler ud, så en tur rundt på kirkegården med heftet i hånden kan give et godt indtryk af mangfoldigheden og rigdommen i oplysninger og stilarter, og et godt indtryk af spredningen i alder fra midten af 1700-tallet til dette århundredes anden halvdel.
Udvalget af gravmæler har også til formål at illustrere de forskellige kriterier, som bevaringsværdigheden bygger på. Det kan være gravmælernes alder, særlig udsmykning, særlige inskriptioner, lokalt navnestof eller lokal stil, hele gravstedets indretning eller, at det er særlig fortjenstfulde personer, der ligger begravet.
Som kirkegård for de tre landsbyer, Hvidovre, Vigerslev og Valby, er det naturligt, at de spændende gravmæler ikke alene kommer fra Hvidovre.

Med dette hefte er det Hvidovre Sogns Menighedsråds ønske, at alle kan komme til at opleve vores gamle, lokale kirkegård ikke blot som gravplads men også som en spændende seværdighed. Det er vores håb, at endnu flere må få øje på, at kirkegården også er én af lokalsamfundets vigtige historieformidlere. Den er kilde til mange af de ting, som udviklingen har ændret eller helt fjernet fra vores nutidige verden. Hvis en vandring blandt de gamle og nyere gravmæler giver anledning til flere nysgerrige spørgsmål, end folderen besvarer, er et vigtigt mål nået.

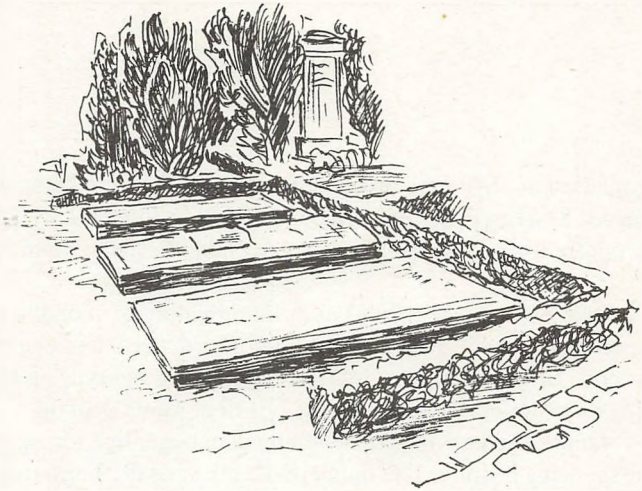

1.

Tre store liggesten fortæller om én af sognets kongeligt privilegerede kroer. Teksten på den ældste sten over Birthe Nielsdatter, kromand Frederich Svendsens hustru, har i mange år været helt ulæselig. Men fra en gammel afskrift af den meget lange inskription ved vi, hvad den kunne fortælle. Enkelte ord kunne ikke tydes i 1881, hvor den blev skrevet af, men budskabet er klart:

DEN ÉN GANG SEJERSKRANSEN FAAR
SOM INDTIL STRIDENS ENDE STAAR.
HER UNDER HVILER DEN I GUD ELSKENDE
NU SALIG (I HIMMELEN?)... FORHEN
FREDERICH SVENDSENS HUSTRU
BIRTHE NIELSDATTER BARNFØDT I WALBY 1707 ... AVLEDE 17 BØRN
BOEDE OG DØEDE I WALBY WÆRTSHUS
AUGUST 1756 I SIT
ALDERS NI OG FYRRETYVENDE ÅR.

Herefter følger endnu fem linier, der blandt andet ønsker hende en glædelig opstandelse og udtrykker de efterladtes sorg.

Den imponerende liggesten er udstyret med evangelistmedaljoner i hjørnerne, og forneden ses som billede på livets forgængelighed et timeglas placeret på et kranium.

2.

Den næste liggesten er sat over Giertrud Svendsen, som var gift med kromand Peder Svendsen fra Valby Kro. Teksten på denne sten er endnu fyldigere, men ud over det otte linier lange digt, som ønsker sød og rolig hvile til Giertrud Svendsen, er den fyldt med oplysninger om hendes liv.

HER UNDER HVIILER
DE JORDISKE LEVNINGER
AF
GIERTRUD SVENDSEN FØD HØYBERG
FØD I KALLUNDBORG DEN 6 JANUARII 1750
INDGIK ÆGTESKAB DEN 22 AUGUST 1776
MED PEDER SVENDSEN KROMAN I WALBYE
UDI HVILKET ÆGTESKAB AVLEDE 2de SØNNER
SOM FØR MODEREN ER INDGÅET I EVIGHEDEN
HUN DØDE 15. OKTOBER 1792 I SIT ALDERS 43 AAR
EFTER AT HUN HAVDE LEVET I ET KIERLIGT ÆGTESKAB
MED SIN EFTERLEVENDE MAND 16 AAR 1 MAANED 23 DAGE.

3.
Peder Svendsen selv møder vi på den tredie liggesten. Også her fortæller en lang inskription om kromandens liv og ikke mindst eftermæle.

HER
HVIILER
PEDER SVENDSEN
FORHEN KROEMAND I VALDBYE
DØD
DEN 12 OCTOBER 1802
57 AAR GAMMEL

HAN VAR
HÆDERLIG ARBEJDER
EN VIRKSOM BORGER
EN KIÆRLIG ÆGTEMAND
EN ØM FADER
EN AGTVÆRDIG MAND

STORT
VAR VENNENS OG MEDBORGERENS
UERSTATTELIGT
ENKENS OG TVENDE DØTRES
TAB

Her følger et fire liniers vers, der udtrykker de efterladtes forventning om et gensyn. Endelig står nederst på stenen

HER HVILER VOR AFDØDE MODER
CICILIA SVENDSEN
DØD DEN 4. MAJ 1834

Kromanden blev altså gift anden gang og havde her mere lykke med børnene, som overlevede både ham og hans anden kone.
De tre imponerende liggesten taler deres tydelige sprog om den velstand, som det kongeligt priviligerede krohold i Valby var grundlag for.

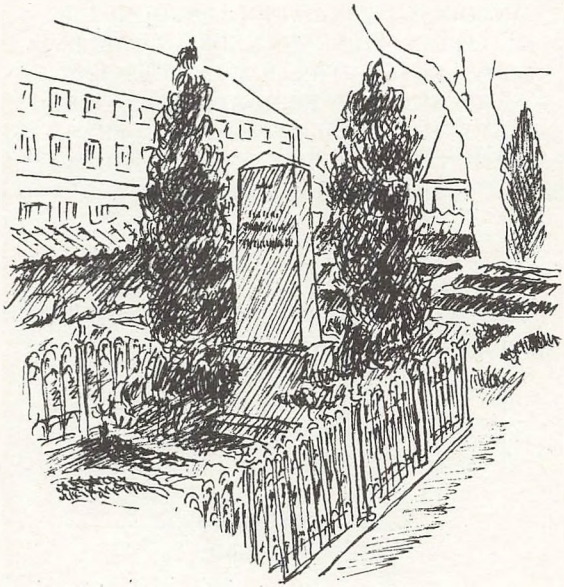

4.
Søren Madsen og Sidse Pedersdatter
Dette gravsted er bevaringsværdigt alene i kraft af det meget fornemme og vel restaurerede støbejernsgitter fra slutningen af forrige århundrede. Det danske klima er ikke venligt ved disse jerngitre, som blev sat op omkring mange af de mere velhavende familiers gravsteder, så der er god grund til at passe på de gitre, der er tilbage og endnu er i god eller reparationsegnet stand.
Men denne type gravsted er også et godt eksempel på, at det ikke er omkostningsfrit at passe på fortidsminderne. De restaureringsopgaver, som de bevaringsværdige gravmæler byder på belaster menighedsrådets budget.

5.
Gamle Lars Jensens gravsten indleder det mest imponerende bondegravsted på Hvidovre Kirkegård. Gravstedet indeholder i alt fem sten, hvoraf de fire parvis hænger sammen. Det første par starter med Lars Jensens imponerende liggesten med påsatte marmorrosetter i hjørnerne og et relief af et håndtryk ligeledes i marmor.

HERUNDER HVILER
DET FORGIÆNGELIGE
AF EN BRAV MAND OG FADER
GAARDMAND
GAMLE LARS IENSEN AF VIGERSLEV
FØDT 7de AUGUST 1751 DØD 23de JUNII 1828
I SIN ALDERS 77 AAR
LEVEDE I ÆGTESKAB MED PIGEN
PEDERNILLE LARSDATTER AF EIBY
I 17 AAR
OG HAVDE MED HENDE 2 SØNNER OG 3 DØTTRE
AF VILKE BØRN DEN ENESTE NU LEVENDE SØN
HELLIGER AF TAKNEMMELIGHED
SIN FADER DETTE MINDE

Herefter følger et skriftsted, '2. Timoth. 4.7.8.'
Gamle Lars Jensen hørte i øvrigt til den generation af danske bønder, som oplevede de store landboreformer, og han flyttede gården fra Vigerslev landsby ud til Roskildevej.

6.
Den næste liggesten er sat over Pedernille Larsdatter. Stenen er ældre end den foregående og altså sat af Gamle Lars Jensen over hustruen, som døde et par årtier tidligere end han. Liggestenen er model for den foregående og tilsvarende smukt udsmykket.

HERUNDER HVILER
STØVET AF
EN FROM KVINDE OG GOD MODER
GAARDMAND LARS IENSENS HUSTRU
PEDERNILLE LARSDATTER AF EIBY
AF VIGERSLEV
DØBT 7de marts 1762, DØD 13de JULI 1801
INDGIK ÆGTESKAB DEN 16de DECBR. 1784
MODER TIL 5 BØRN
HVORAF 3 MODTAGER HENDE I EVIGHEDEN

Også her sluttes teksten af med et skriftsted, 'Aabenbaringen 14.13.'
Det springer straks i øjnene, at Pedernille først præsenteres som Lars Jensens hustru, før hendes eget navn nævnes, men derpå, at hun stadig bærer sit oprindelige navn, Larsdatter, efter sin far.
Dernæst sætter stenens tekst den foregående stens inskription i et nyt lys. På Pedernilles sten læser vi, at to børn overlevede hende, og sammenholdes det med teksten på Lars Jensens sten, hvor der står, at det er den eneste nu levende søn, der har rejst stenen, så har vi et godt billede af kvindens stilling i tiden. Indirekte forstår vi, at der endnu var en datter i live ved faderens død, men hun var altså ikke værd at nævne.
Af dette ægtepars sten fremgår i øvrigt ikke, at Gamle Lars Jensen fire år efter Pedernilles død giftede sig igen. Hans anden hustru, Kirsten Christensdatter finder vi ikke spor efter på kirkegården.

7.

Det næste stenpar indledes med Jens Larsen. Parret er opretstående, klassicistiske monumenter, med en meget fin forarbejdning og inskriptioner på både for og bagside. Yderligere er de udsmykket med relieffer såvel over sokkel som på gesimsen. Stenene er udført i hvid marmor.

24 år efter, han selv satte stenen over sin far, blev der nu rejst den første bevarede sten over næste generation i Gamle Lars Jensens slægt.

HER UNDER HVILER STØVET AF DEN
RETSKAFNE OG KJÆRLIGE MAND OG FADER,
GAARDMAND
JENS LARSEN
AF SØHOLMEGAARD I VIGERSLEV
FØDT 29 SEPTBR. 1784, DØD 26 JUNI 1852.
EFTER 35 AARS KJÆRLIGT ÆGTESKAB
BEGRÆDER HANS EFTERLADTE HUSTRU
BENDTE MARIE JØRGENSDATTER,
MED SØN OG 2 DØTTRE.
HANS BORTGANG FRA DENNE VERDEN,
2 DØTTRE MODTAGE HAM HISSET.
VELSIGNET VÆRE HANS MINDE.

Med denne sten har vi bevaret mindet om den gamle danske navneskik, patronymikonskikken, hvorefter børn fik deres fars fornavn som efternavn. Altså Jens Larsen var søn af Lars Jensen. Stenen har også bevaret det gamle gårdnavn, Søholmegård, i Vigerslev, et navn, som end ikke er bevaret som et vejnavn. Gården lå efter udskiftningen nær ved Ålholms plads, og lidt af jorden hørte til Frederiksberg.

8.

11 år senere rejses stenen over hans hustru, Benthe Marie Jørgensdatter, et ligeså imponerende monument.

HER UNDER HVILER STØVET
AF DEN TROFASTE ÆGTEFÆLLE OG
STRÆBSOMME MODER
BENTHE MARIE JØRGENSDATTER
FØDT DEN 23de FEBRUAR 1797
DØD DEN 16de SEPTEMBER 1863.
I 35 AAR LEVEDE HUN ET LYKKELIGT
EGTESKAB MED
GAARDEIER JENS LARSEN AF VIGERSLEV.
TRE BØRN OG HENDES FORUDGANGNE
ÆGTEFÆLLE MODTAGE HENDE I EVIGHEDEN
MEDENS TVENDE BØRN TILLIGEMED
BØRNEBØRN OG ET BARNEBARNSBARN
BEGRÆDE HENDES BORTGANG.
VELSIGNELSE HVILE OVER DIT MINDE.

Tidens store børnedødelighed og den gennemsnitligt ret korte levealder ramte også denne velstående bondefamilie, hvor kun to af fem børn overlevede deres mor. Glæden ved, at slægtens fortsættelse dog var sikret, lyser ud af oplysningen om børnebørn og oldebarn. Benthe Marie var i øvrigt en datter fra Spurvegården i Hvidovre

9.
Gravstedets femte sten over Knud og Anna Berthelsen har en uafklaret sammenhæng med de fire foregående. Stenen af hvid marmor er fint udsmykket med et relief af en pige med kornneg kunne antyde en forbindelse til gården.

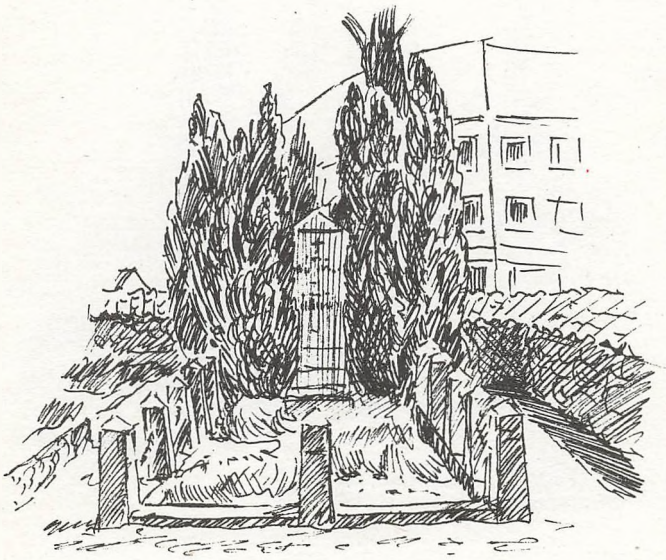

10.
Dette gravmæle fuldender billedet af familien fra Søholmegård, som blev indledt med Gamle Lars Jensen. Her er vi nået til tredie og fjerde generation. Gårdmand Lars jensen bærer navn som sin farfar og fortsætter dermed den førnævnte patronymikonskik.
Næste generation, datteren Laura Kirstine Jensen-Søholm, demonstrerer, hvordan de danske gårdnavne i anden halvdel af forrige århundrede begyndte at blive til slægtsnavne.

11.

Laurits Pedersen og Aage Chr. Pedersen repræsenterer Hvidovres kroejere. Det er Frihedskroens ejere, der hviler her. Kroen tog navn efter én af Hvidovres gårde, der efter stridigheder løsrev sig fra landsbyfællesskabet i 1770-erne. Navnet Frie Gård og senere Frihedens Gård eller bare Friheden blev givet som en slags protest mod de øvrige bønder i Hvidovre. Det var den første kro i selve Hvidovre, efter at den gamle kongeligt priviligerede kro i landsbyen var blevet lukket i slutningen af 1700-tallet. I århundredet efter lukningen måtte Hvidovres borgere slukke deres tørst i Rødovre på Damhuskroen eller i Vigerslev på Flaskekroen.

Frihedskroen på Gammel Køge Landevej startede omkring 1920 og var i årene derefter samlingssted for meget forenings- og forlystelsesliv.

Gravmælet er vurderet bevaringsværdigt på grund af det nu forsvundne kronavn og videre på grund af gravstedetss indretning med marmorstelerne, som er forbundet med jernkæder.

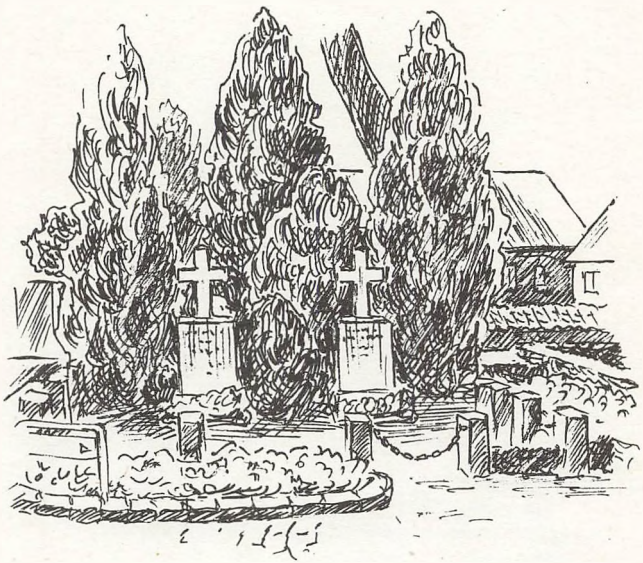

12. - 13.
Carl Larsen og Ludvig Rasmussen hviler hver med sin kone i det samme gravsted, og selve gravstedets indretning og teksten på stenene afslører ikke, at gravstedet symboliserer Hvidovres overgang fra konservativ landkommune til socialdemokratisk bykommune.
De to herrer havde to ting til fælles, deres koner kom fra samme familie, da de var søstre, og de prøvede begge at være sognerådsformænd.
Carl Larsen havde gartneri i Hvidovregade og var den konservative sognerådsformand, som gennem en lang årrække bekæmpede de tilflyttende arbejdere med alle midler. Han tabte endegyldigt kampen i 1925, hvor de konservative kom i mindretal ved sognerådsvalget.
Hans svoger, Ludvig Rasmussen, var gasværksarbejder og socialdemokrat og blev sognerådsformand efter Arnold Nielsen, se nr.15.

14.

Overlærer C.N. Petersen er én af lokalsamfundets markante personer fra de store vækstår i Mellemkrigstiden. Overlæreren, som han hed i daglig tale, var leder af Hvidovres skolevæsen fra tiden i landsbyskolen i Hvidovregade før 1920 til sin død i 1941. Da bestod skolevæsenet af tre store, moderne byskoler.

Claus Petersen fik placeret Hvidovres skolevæsen smukt i løbet af 1930-erne, hvor en målrettet og håndfast pædagogisk indsats løftede skolevæsenet op til en meget høj faglig standard.

Det er også et minde fra en tid, hvor skolelæreren endnu var én af det lille samfunds fremtrædende spidser. I mange år var Claus Petersen også sekretær for sognerådet og dermed kommunens første ansatte administrative personale.

15.

Arnold Nielsen

Hvidovres sognerådsformand fra 1929 til 1942 den person, der symboliserer Hvidovres overgang fra land- til bysamfund. På statsminister Staunings opfordring flyttede fagforeningsformanden, Arnold Nielsen, i 1920-erne til Hvidovre for at få sat skik på den hurtigt voksende forstad. Arbejdet lykkedes, og Arnold Nielsen fremstår som den store og stærke sognerådsformand, der moderniserede og stabiliserede kommunen parallelt med landsfaderen Thorvald Staunings samtidige arbejde på nationalt plan.

16.
Carl Johan Christopher v. Westen og hustru Amalia v. Westen hviler under en meget stor liggesten af slebet hvid marmor. Gravstenen betragtes som bevaringsværdig alene på grund af sin alder, men derudover er den lokalt interessant ved at være sat over noget så sjældent i Hvidovre som adelige personer. Fraværet af adelige skyldes, at Hvidovre var ejet af kongen fra reformationen i 1536 til arvefæstets indførelse i 1760-erne, så lokale adelige har vi ikke haft i snart 500 år.
Slægten v.Westen har i høj grad udmærket sig militært, men C.J.C.v.Westen var civil embedsmand, ansat i postetaten og senere i revisionsdepartementet. Lidt militært repræsenterede han dog, idet han fulgte den almindelige vej over en løjtnantsrang til stillinger i de nye etater for post og jernbane.
Han var kirkeværge for Jesuskirken i Valby, som Hvidovre Kirke i denne periode var annekskirke til.

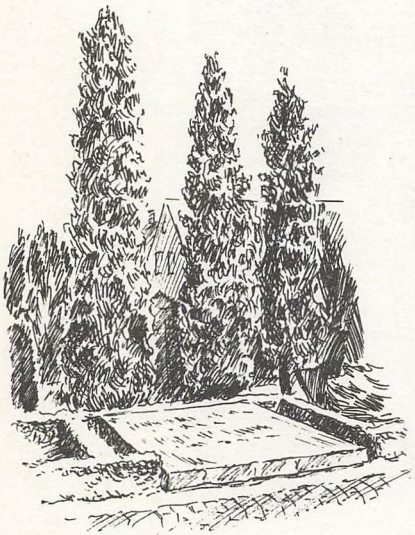

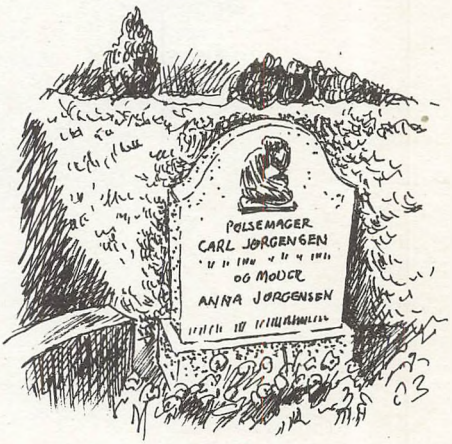

17.
Carl Jørgensens gravmæle i grå granit er vurderet bevaringsværdigt på baggrund dels af erhvervsbetegnelsen, pølsemager, som ikke længere eksisterer som selvstændigt fag omend endnu som erhverv. Dels skyldes fredningvurderingen den nederste linie i inskriptionen: REJST AF KAMMERATER.
Det er en temmelig tidsbunden formulering, som vi i hvert tilfælde næppe møder efter 1960-erne, og en formulering, som hører hjemme i industrialiseringens første århundrede.

18.

Agnes Victoria Andreasen var husmor i Hvidovre, og som Frihedskampens bronzemedaljon på gravstenen viser, var hun også én af de aktive i Danmarks frihedskamp.

Agnes Andreasen havde påtaget sig opgaven som værtinde for modstandsfolk, som var gået under jorden. I sit hjem på Kirkebroen husede hun frihedskæmpere på flugt fra tyskerne, og i februar 1945 gik det galt.

Da tyskerne kom for at arrestere en dansk premierløjtnant, som havde afsnitscentral på hendes adresse, udviklede arrestationen sig til en voldsom ildkamp, hvorunder såvel Agnes Andreasen som den danske officer, Arthur Nielsen, omkom.

Stenen er af hvid marmor på en sokkel af rød sandsten.

19.

Bertel Budtz-Müller er næppe en forfatter, mange læser i dag, hvor hjemstavnshistorier fra Nordjylland ikke er det mest moderne. Men ved siden af at være digter var han socialist og teater-menneske. Han stiftede Arbejdernes Teater på Nørrebro, og hans internationale socialist-forbindelser førte blandt andre den amerikanske forfatter Ernest Hemingway til Rytterskolen i Hvidovre, hvor Budtz-Müller boede i mange år frem til sin død i 1946.

Blandt gæsterne i det smukke hjem ved siden af kirkegården var også arbejderdigteren, Oskar Hansen.

Stenen med marmorrelief af den markante socialist i profil er også prydet med det motto, der styrede hans holdninger gennem hele livet, 'De fattige har altid ret'.

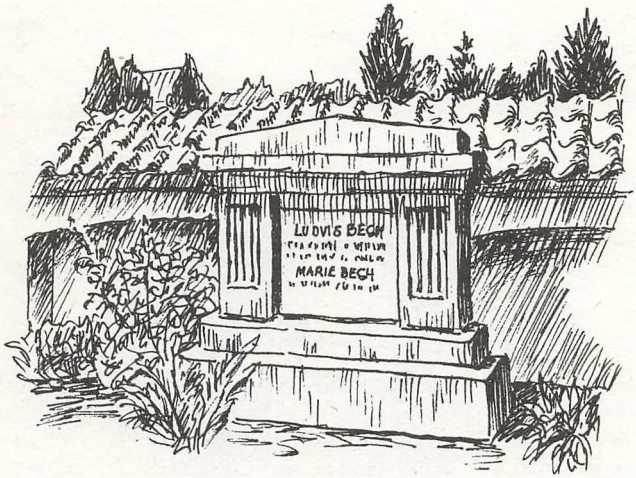

20.
Ludvig Bech tilhørte en sønderjysk slægt, der kom til Valby i begyndelsen af 1800-tallet, hvor de blev gårdejere. Han var den tredie og sidste i rækken, og han udstykkede gården, hvis jorder i dag blandt andet rummer byggeforeningerne, Den hvide By, og Selveje.
I sammenhæng med den næste gravsten fortæller gravstedet om den lokale udvikling, hvor landbrug overgik til gartneri efterhånden, som byen voksede. Det var en udvikling der kom lige før den egentlige byudvikling med bebyggelse.
Familiegravstedet vidner endnu engang om Københavnerbøndernes velstand og lyst til at vise den frem. Gravstenen er i granit, poleret og riffelhugget.
Lokalt er det vigtigt at gøre opmærksom på, at denne Bech-slægt ikke har noget at gøre med den Bech, som har lagt navn til M. Bechs Allé i Hvidovre.

21.
Ludvig Bechs søn, Anders Peter Bech, blev i overensstemmelse med tidens udvikling ikke bonde men gartner. Han havde fra 1919 gartneri på Kettevej og var i mange år en fremtrædende organisationsmand i gartneribranchen. Han blev højt dekoreret for sin faglige virksomhed, og var Kommandør af Dannebrog og Dannebrogsmand.
Med dette gravmæle har vi også fået repræsenteret gartner- og handelsgartnererhvervet, som fra de sidste årtier af 1800-tallet frem til 1973 var lokalområdets nøgleerhverv. Oliekrisen rev sammen med de stigende grundpriser tæppet væk under de fleste gartnerier i området.

22.

Jensigne Cathrine Larsen f. Olsen blev 35 år gammel, og det gravmæle, hun deler med sin mand og hans anden hustru, fortæller social- og sundhedshistorie. Det er et eksempel på den udbredte barselsdød og spædbarnsdødelighed, vi kan læse her.

Jensigne Larsen var gift med Hans Peter Larsen. Hun fødte den 13 juni 1904 en søn, Hjalmar M. Larsen, men døde selv barselsdøden to dage efter fødslen.

Sønnen overlevede hende bare i et halvt år.

Senere giftede Hans Peter Larsen, der var blevet enkemand som 39-årig, sig så med Dagmar Christine f. Hansen.

Den meget udbredte barselsdød var en hverdagsrealitet, som man levede med til et stykke ind i dette århundrede, og det nu næsten forsvundne fænomen markeres med dette gravmæle.

23.

Toldoppebørselskontrollør Peter F.L.H. Møller var som titlen antyder embedsmand, og gravmælet fortæller om en tid, hvor titler for alvor talte. Hvervet som toldoppebørselskontrollør er ligesom titlen for længst forsvundet. Opgaven bag titlen var som embedsmand at modtage og kvittere for toldafgifter, hvorefter betalingen havde retsvirkning.

Endnu et element i gravmælets bevaringsværdi ligger i gravstedets indretning med de kædeforbundne granitsteler, som inddrager gravstenen i indramningen. Bemærkes må også den fine cirkulære ornamentik på stelerne.

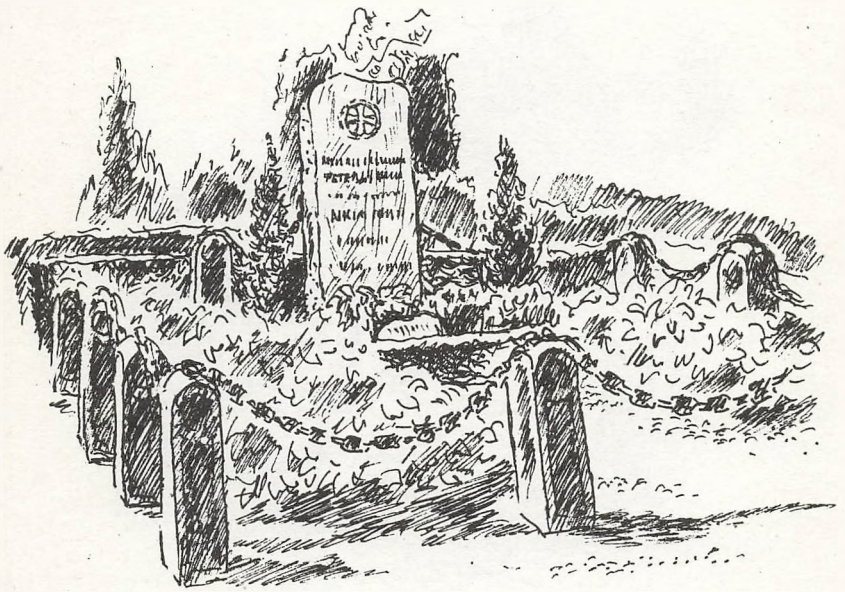

24.

Lars Chr. Jensen finder vi på en uanseelig lille tavle sammen med sin hustru. Det er ikke deres bemærkelsesværdig høje alder, 97 og 86, der har gjort gravmælet bevaringsværdigt men det, at Lars Chr. Jensen havde deltaget i krigen i 1864. Som veteran fra den ulykkelige krig blev han udnævnt til Dannebrogsmand og dermed en fortjenstfuld person.

De faldne fra 1800-tallets krige blev hædret med tavler inde i kirken, men vi har blot bevaret dette ene gravmæle over en veteran fra 1864.

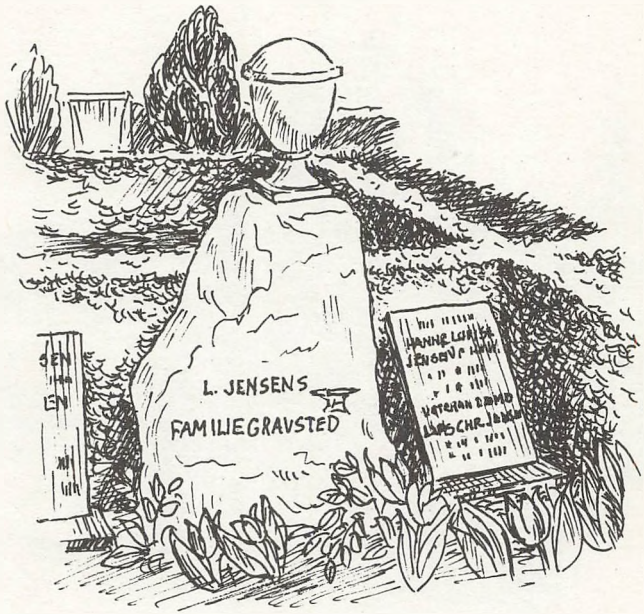

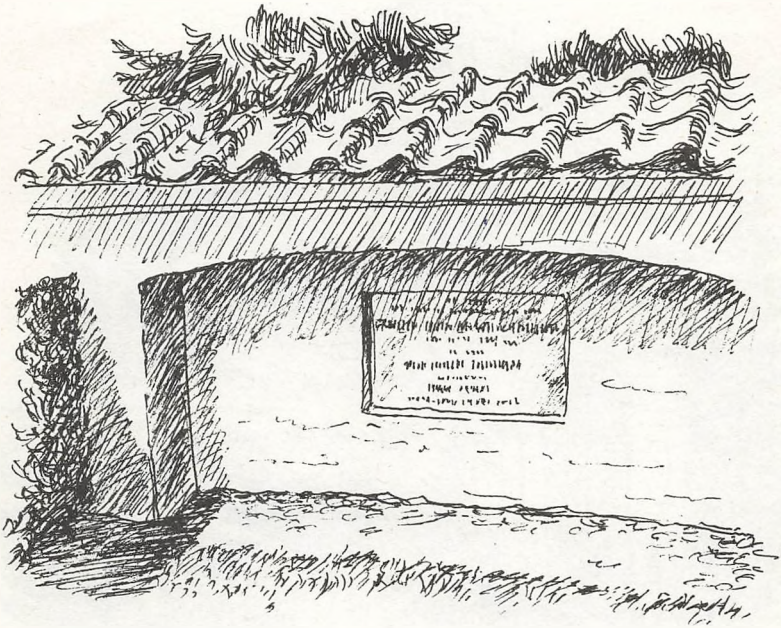

25.

Indmuret i kirkegårdsmurens vestside sidder en gråhvid marmortavle med tre navne, Frederikke Vibeke Quistgaard født Willemoes, Marie Elisabeth Quistgaard og Erhard Borch.

Stenen er usædvanlig derved, at den øverst placerede, Frederikke Quistgaard, er død senere end de to, som står nedenunder på tavlen. Endvidere er de sidstnævnte døde på samme dag i 1863, og førstnævntes fødenavn, Willemoes, antyder også noget ud over det sædvanlige på en landsbykirkegård.

Det er ganske rigtigt én af de sten, der gemmer en dramatisk historie bag de få ord i inskriptionen.

Marie Elisabeth Quistgaard og Erhard Borch skulle giftes i Hvidovre Kirke den 3. juni 1863. Marie var niece til den berømte og så sørgeligt døde søhelt, Peder Willemoes, så hendes bryllup var en begivenhed ud over det sædvanlige i Hvidovre Kirke. Dagen før brylluppet sejlede det kommende brudepar ud i en lille båd på Kalveboderne. Her skete det, at båden kæntrede, og de to unge druknede.

Selv om de ikke nåede at blive formælede i live, så kom de dog i samme grav. Men de var kun alene i to år, så blev de fulgt af Maries mor, som så har fået sig selv placeret øverst på stenen.

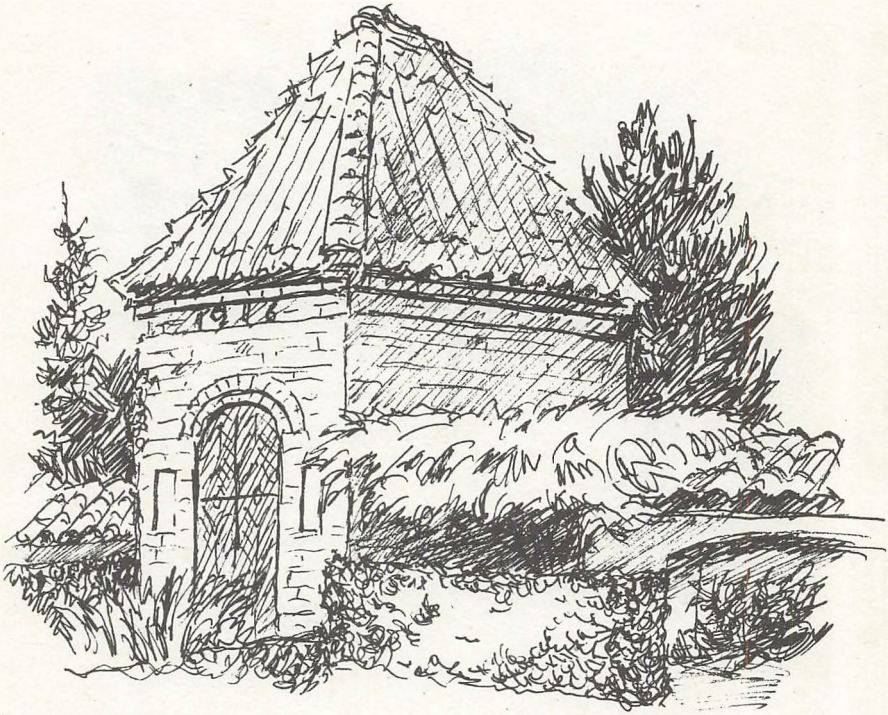

26.
Hvidovre Kirkegårds eneste mausolæum står tungt, massivt og lidt fremmedartet op mod den nordlige kirkegårdsmur, midt blandt de borgerlige gravmæler. Det imposante bygningsværk i røde munkesten og tegltag er sat som minde af et gårdmandspar, som ønskede et eftermæle, der kunne ses.
Hverken Martin Petersen Kjellerup eller hans hustru, Johanne Kjellerup født.Jørgensen, var lokale, og det kan forklare, at de valgte en gravskik, der var så fjern fra den lokale.
En mulig kontant årsag til det store byggeri kan søges i opførelsesåret, 1916, hvor dele af dansk landbrug tjente styrtende med penge på at sælge sekundaprodukter til det tyske krigsmarked, og andre i dette område tjente samtidig på udstykninger.
Under alle omstændigheder kunne Martin Kjellerup ved sin død kalde sig rentier.
Oplysende er også den del af inskriptionen på tavlen i mausolæets indvendige nordgavl. Her fremgår det, at pengene til vedligeholdelse af gravstedet er indbetalt til Frue Kirke i København som ejer af Hvidovre Kirke.

27.
Tømrermester Ole Peter Nielsen døde i en alder af 86 år i 1933 og fik rejst et efter nutidige, danske forhold originalt gravmæle. Det er udført i egetræ udstyret med kobbertag, og det refererer således smukt til hans erhverv. Egetræet står endnu smukt mere end 60 år efter gravstedets indretning, og det vidner om, at én af forklaringerne på fraværet af rigtig gamle almuegravsteder, er, at de var udført i fyrretræ, som ikke holder længe i det danske klima.

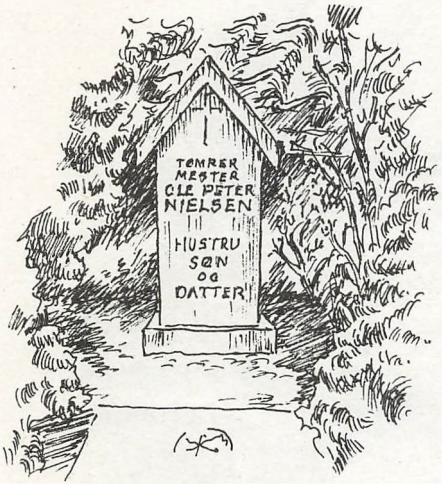

28.
Fisker Robert Pedersens gravmæle i markstensgranit er blandt de yngste bevaringsværdige. Det er titlen fisker, som henviser til et erhverv, der nu er helt forsvundet fra Hvidovre.
I dag er farvandet Kalveboderne, der ligger ud for Hvidovres kyst, et smalt og reguleret farvand. Ydermere er farvandet belastet af Københavns Havns nærhed og af storbyens udledninger. Men før de store inddæmninger og opfyldninger på begge sider af Kalveboderne var der her en fiskerigdom, der fra midten af 1800-tallet kunne ernære en hel lille fiskerbefolkning i Hvidovre. Fiskerne, hvoraf en del i øvrigt var svenske indvandrere, var i hovedsagen bosat omkring Lodsvej.

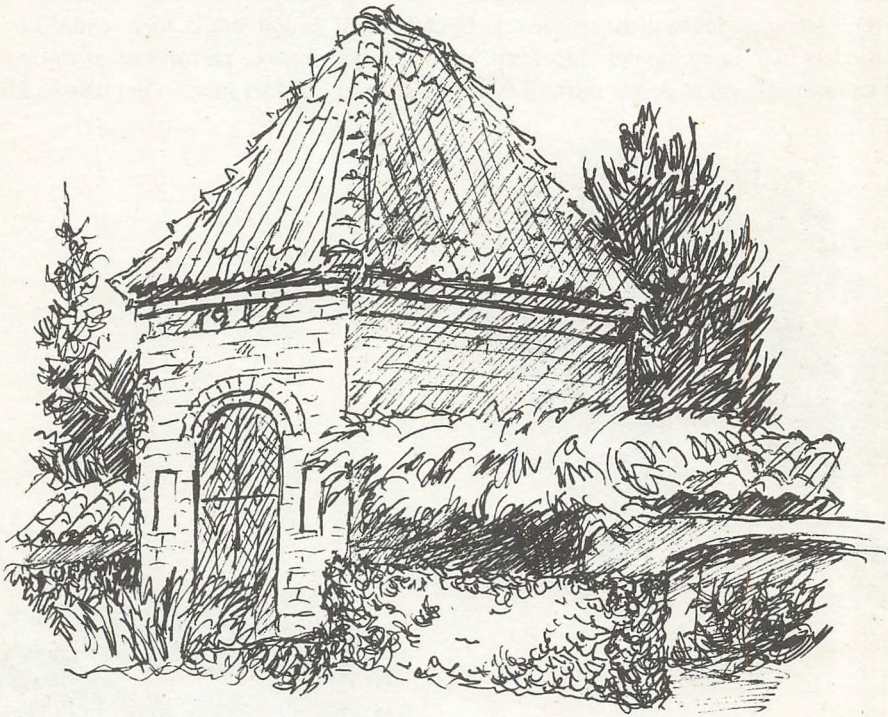

Hvidovre Kirkegård - gravsteder fortæller historie
Hvidovre 1996

Ide: Hvidovre Sogns Menighedsråd
Tekst: Poul Sverrild
Illustrationer: Inge Andersen
Sats og tryk: Hellbrandt Tryk og Kontorcenter
Trykt på genbrugspapir
© Hvidovre Sogns Menighedsråd og Hvidovre Kommunes Lokalhistoriske Arkiv, 1996
1. oplag 1.500
ISBN. 87 87936 194

Heftet er gratis og kan afhentes på Hvidovre Kommunes biblioteker samt Hvidovre Kirkes kirkegårdskontor og kordegnekontor, Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre.

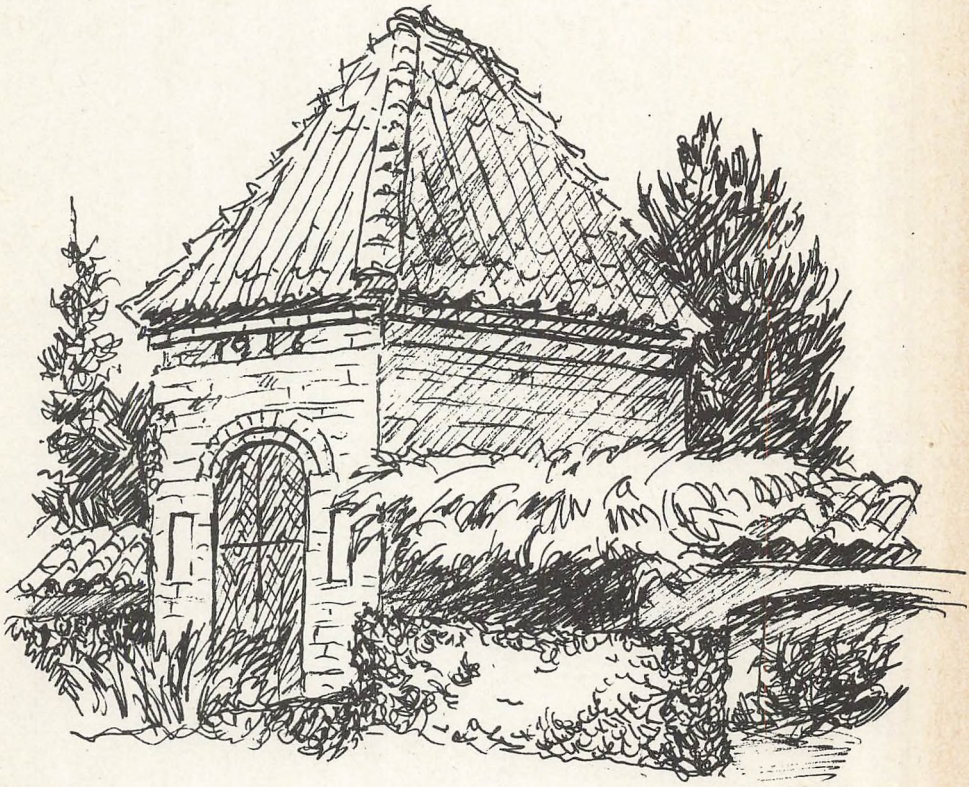

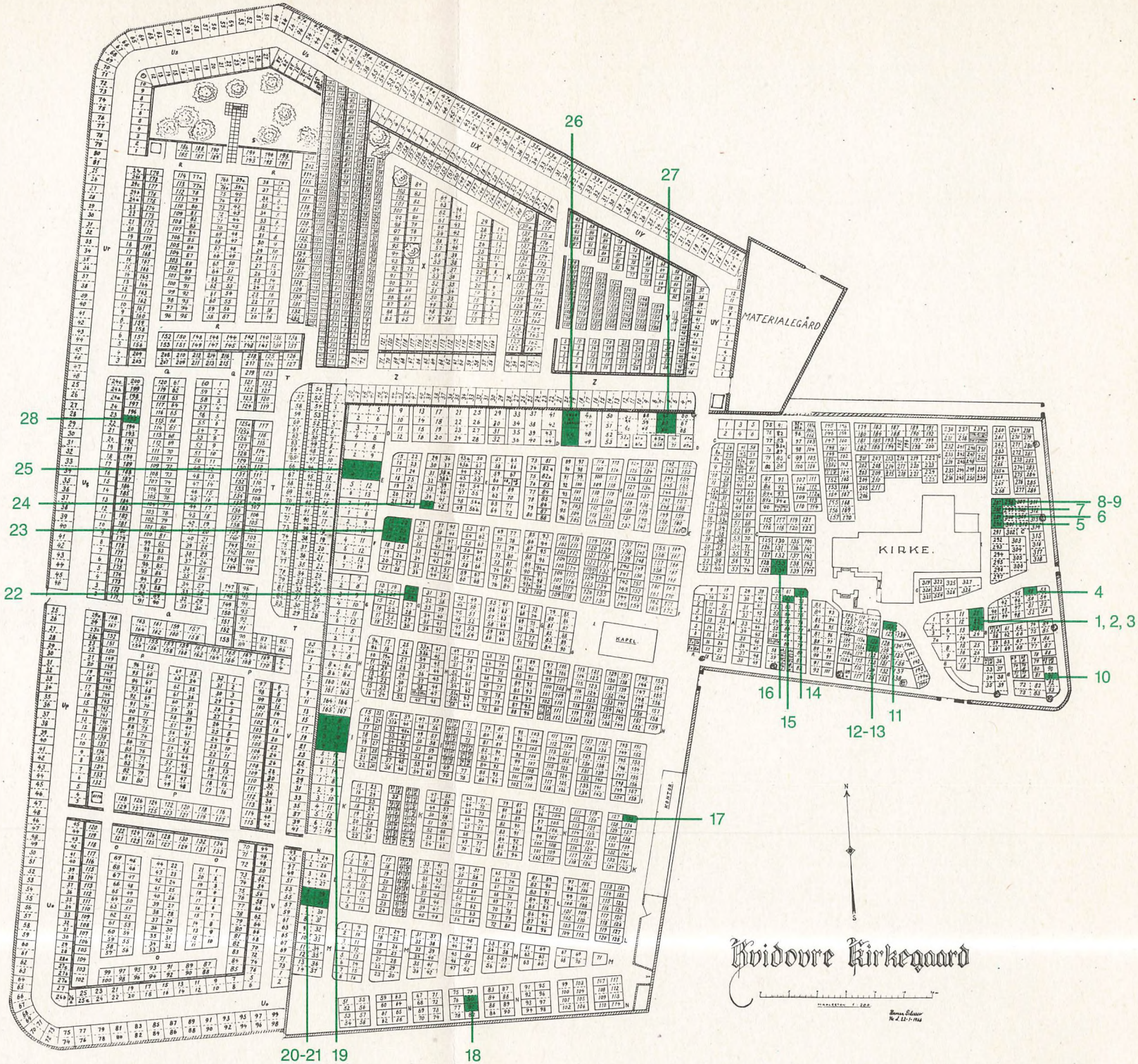
26
27
28
25
24
23
22
MATERIALEGÅRD
KIRKE.
KAPEL
8-9
7
6
5
4
1, 2, 3
10
16
15
14
12-13
11
17
20-21
19
18
Kvidovre Kirkegaard

